

СЕКЦІЯ 4
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ ФІНАНСОВОГО
РИНКУ В РЕАЛІЯХ СЬОГОДЕННЯ

*Віра Варцаба, д.е.н., професор,
завідувачка кафедри фінансів і банківської справи
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород, Україна*

ПОТОЧНІ ТЕНДЕНЦІЇ ФУНКЦІОНУВАННЯ УКРАЇНСЬКИХ БАНКІВ
В УМОВАХ ВПЛИВУ ВІЙСЬКОВИХ ДІЙ

Незважаючи на бойові дії та складну економічну ситуацію, банківська система України, вже третій місяць поспіль фіксує прибуток. Як свідчить статистика НБУ, чистий прибуток після оподаткування платоспроможних банківських установ в січні-вересні 2022 року становила 7,4 млрд гривень, порівняно з 51,4 млрд гривень за відповідний період 2021 року [2].

За даними регулятора, доходи банків за січень-вересень поточного року становили 255,08 млрд гривень, тоді як витрати - 247,71 млрд гривень. При цьому банки сформували значні обсяги резервів під очікувані збитки через наслідки війни. Відрахування до резервів виросли у 13 разів порівняно з січнем-вереснем 2021 року і досягли майже 99 млрд гривень. Щоправда, це вплинуло на зниження рентабельності капіталу банків, яка знизилася з 32,1% минулого року до 4,3% у січні-вересні 2022р. [2].

Аналіз свідчить, що зростання відсоткового доходу сповільнилося з 35% до 26% у річному обчисленні, комісійний дохід скоротився на 16% в порівнянні зі зростанням на 28% у відповідному періоді минулого року. а чистий операційний прибуток відрахувань до резервів виріс на 78% [2].

Серед основних причин скорочення показників фахівці НБУ називають кредитні канікули на початку війни та скорочення попиту на банківські послуги. Проте операційний прибуток зростає паралельно з адаптацією сектора до нових умов.

За словами Голови НБУ Андрія Пишного, підтримка банківським сектором операційного прибутку під час війни є свідченням того, що бізнес-моделі банків орієнтовані на отримання прибутку з урахуванням зваженого підходу до ризиків [2].

Загалом банківська система наростила профіцит ліквідності, реакція банків на зміну ключової ставки сповільнилася: для подальшого підвищення ставок за депозитами банкам-лідерам бракує стимулів.

Обсяг ліквідних активів у банках рекордно високий. Станом на 1 листопада 2022 року частка високоякісних ліквідних активах (ВЛА) у чистих активах банків складає 47,7%, показник коефіцієнта покриття ліквідністю за всіма валютами (LCR_{ВВ}) складає 260%, а в іноземній валюті (LCR_{ІВ}) – 258% [1].

Щодо інших аспектів діяльності українських банків, то на 1 листопада 2022 року можна констатувати наступне [1]:

♣ Припливи коштів населення після весняного піку сповільнилися та спостерігаються лише в обмеженого кола банків. Відображення кредитного ризику та формування резервів продовжується, проте в окремих сегментах досить повільно, зокрема для валютних кредитів – це підтверджує доцільність проведення оцінки якості активів.

♣ Відновлення комісійних доходів, зростання процентних доходів, висока операційна ефективність створюють для більшості банків запас міцності для подальшого відновлення капіталу.

♣ Операційно збитковими є переважно ті ж банки, що не мали життєздатної бізнес-моделі напередодні війни.

♣ Банки швидко відновлюють роботу у звільнених регіонах, проте в загальному банківська мережа скорочується. За рік кількість відділень банків скоротилася на 1247 або на 18%. Прагнучи скоротити витрати та оптимізувати мережу, банки зменшили кількість відділень перш за все в південних та східних областях.

♣ Вартість депозитів та кредитів зросла. Протягом III кварталу 2022 р. найстрімкіше дорожчали тримісячні депозити населення, через низький попит на довгі депозити премія за строковість мінімальна. Середньозважені ставки за новими гривневими залученнями від населення та бізнесу майже вирівнялися – 8.9% та 8.8% відповідно, конкуренція за кошти бізнесу активніше штовхала корпоративні ставки вгору. Ставка за споживчими кредитами із завершенням кредитних канікул повернулася до минулорічного рівня, корпоративні кредити продовжили дорожчати перш за все через кредитні ризики.

У складних кризових умовах НБУ вжив широкий спектр дієвих заходів стабілізації, в чому допоміг і досвід коронакризи: зокрема, для банків це послаблення регуляторних та операційних вимог, монетарні заходи та стабілізація валютного ринку, а для позичальників - сприяння реструктуризаціям, заборона штрафів/пені. На час війни запроваджено повне гарантування вкладів фізичних осіб. Нині НБУ працює над новими вимогами у світлі процесу набуття Україною членства в ЄС.

Отже, як бачимо банківська система зберігає стабільність під час військових дій завдяки злагодженій роботі комерційних банків та Національного банку України.

Список використаних джерел:

1. Матеріали семінару для викладачів ЗВО України «Тенденції фінансового сектору та регуляторні кроки для зменшення впливу кризи на сектор в умовах війни» Київ (дистанційно), 24 листопада 2022 року <https://bank.gov.ua/ua/news/all/tendentsiyi-ffinansovogo-sektoru-ta-regulyarni-kroki-dlya-zmenschennya-vplivu-krizi-na-sektor-v-umovah-viyuni>
2. Офіційний сайт Національного банку України <https://bank.gov.ua/>